

Recenzja. BOUDOT J.-P., KALKMAN V. J., AZPILICUETA AMORÍN M., BOGDANOVIĆ T., CORDERO RIVERA A., DEGABRIELE G., DOMMANGET J.-L., FERREIRA S., GARRIGÓS B., JOVIĆ M., KOTARAC M., LOPAU W., MARINOV M., MIHOKOVIĆ N., RISERVATO E., SAMRAOUI B., SCHNEIDER W. 2009. Atlas of the Odonata of the Mediterranean and North Africa. Libellula, Suppl. 9: 1–256.

Review. BOUDOT J.-P., KALKMAN V. J., AZPILICUETA AMORÍN M., BOGDANOVIĆ T., CORDERO RIVERA A., DEGABRIELE G., DOMMANGET J.-L., FERREIRA S., GARRIGÓS B., JOVIĆ M., KOTARAC M., LOPAU W., MARINOV M., MIHOKOVIĆ N., RISERVATO E., SAMRAOUI B., SCHNEIDER W. 2009. Atlas of the Odonata of the Mediterranean and North Africa. Libellula, Suppl. 9: 1–256.

Jacek WENDZONKA

Zakład Zoologii Systematycznej UAM, Collegium Biologicum, ul. Umultowska 89, 61-614 Poznań;
e-mail: wendzonka@wp.pl

Dziewiąty suplement „Libelluli”, czasopisma Towarzystwa Odonatologów Niemieckojęzycznych (GdO), został wydany w języku angielskim i dotyczy ważek regionu śródziemnomorskiego i Afryki północnej. Zeszyt w miękkiej oprawie, formatu A5, wydrukowany na kredowym papierze, z dużą ilością fotografii, zaspokoi każdego estety. Jednakże głębszy z nim kontakt ukazuje jego surowość i ascetyzm w jak najlepszym tych słów znaczeniu. Okładka – „uboga” jak na suplement przystało, ze szkicem *Selysiothemis nigra* (VANDER L.). Słowo wstępne – całe 10 linijek tekstu. Abstrakt, wstęp, metodyka oraz teren badań to rozdziały, którym poświęcono 15 stron, z czego większość zajął ostatni z wymienionych.

Dzieło, choć zawiera ponad 200 kolorowych zdjęć, jest klasycznym atlasem rozmieszczenia opartym o siatkę UTM. Dla czytelności map tak dużego obszaru zdecydowano o użyciu kwadratów o wymiarach

50x50 km. Zastosowano 3 znaczniki – kółka o różnych kolorach. Czerwone to dane do roku 1980, niebieskie – dane późniejsze i zielone – dane niedatowane. Standardowo dla każdego ze 179 gatunków przeznaczono jedną stronę, choć są też gatunki przedstawione szerzej. Na górze strony znajduje się łacińska nazwa gatunku wraz z autorem, pod nią mapa rozmieszczenia. Poniżej tabela z krajami, w których gatunek stwierdzono, a także jego status na Czerwonej liście IUCN w trzech kategoriach: globalnej, dla rejonu śródziemnomorskiego oraz dla północnej Afryki. Pod tabelką znajduje się kilka linijek komentarza dotyczącego głównie rozprzestrzenienia gatunku, statusu na Czerwonych listach, czasem jego, jak i podgatunków, pozycji taksonomicznej, a czasem wątpliwości dotyczących stwierdzenia. Rzadko można wyłowić jakieś informacje biologiczne czy ekologiczne. Stronę zamyka fotografia przyżyciowa gatunku

– samca, samicy lub tandemu – nie zawsze było to możliwe, stąd też mamy i okazy ze zbiorów a nawet rysunek holotypu. W kilku przypadkach nie można było użyć żadnej z powyższych możliwości, wstawiono więc zdjęcie gatunku pokrewnego. Dzięki temu np. można obejrzeć aż 4 fotografie pięknego *Pseudagrion s. sublacteum* (KARSCH), choć chciałoby się wiedzieć, jak wyglądają *P. syriacum* SÉL. czy *P. torridum* SÉL. Nie to jest jednak najważniejsze, istotne są mapy. Okazuje się np., że istnieją obszary w Hiszpanii i Francji, na których nie stanęła noga odonatologa. W przypadku kilku gatunków pokuszono się o wyznaczenie granic występowania poszczególnych podgatunków. Każdy z trzech podgatunków *Onychogomphus forcipatus* (L.) ma oddzielną stronę i mapkę, co wygląda dobrze, jest przejrzyste i zrozumiałe. *Calopteryx virgo* (L.) mający także trzy podgatunki jest już zbity na jednej mapce, gdzie liniami oddzielono pięć obszarów: 3 dla każdego z taksonów i 2 dla stref przejściowych między nimi. Jest to czytelne ale już mało przejrzyste. W tym miejscu należy podziękować autorom za ich rezygnację z próby zmapowania licznych podgatunków *Calopteryx splendens* (HARR.) – uznano, że ich status i rozmieszczenie jest zbyt mało poznane. Ale *Cordulegaster boltonii* (DONOV.) z czterema podgatunkami, jednym nietypowym i trzema strefami przejściowymi został umieszczony w obszarze od Portugalii po Włochy. Praca z tą mapką wymaga dużej uwagi od czytelnika. Będąc przy rodzaju *Cordulegaster* należy podkreślić, że jest to chyba najlepsze opracowanie gatunków i podgatunków tego regionu, okraszone dodatkowo zdjęciami larw części gatunków, w tym ukazanie różnic przyżyciowych pomiędzy *C. boltonii* i *C. heros* (THEISCH.).

Dla zainteresowanych cenną pozycją jest wykaz źródeł użytych przy tworzeniu map.

Książkę kończą 4 tabele – wykazy gatunków stwierdzonych w poszczególnych krajach, zebrane w grupy większych obszarów: zachodnioeuropejskiego od Portugalii po Włochy, wschodnioeuropejskiego od Bałkanów po Turcję, Lewantu wraz z Arabią i wreszcie Afryki północnej.

Reasumując, nie jest to pozycja dla początkujących odonatologów (brak klucza czy choćby zestawu zdjęć przedstawiających samca i samicę, uniemożliwia identyfikację części gatunków), a raczej narzędzie dla specjalistów i osób zainteresowanych, chcących szerzej poznać zasięgi gatunków krajowych czy europejskich, albo wybierających się w tamte rejony w celach turystycznych czy innych. I mimo iż nie jest to książka z kategorii „musisz mieć”, to pozwala spojrzeć na nie tak odległy obszar, gdzie ścierają się wpływy kilku krain zoogeograficznych.

Do zakupu zachęca przystępna cena (Pemberley Books: 22,5 funta + wysyłka).

Summary

“Atlas of the Odonata of the Mediterranean and North Africa” is a distribution atlas of dragonflies in this region. It contains maps (based on 50x50 km UTM grid) for all of 179 recorded species. Additionally, almost all species presented in photographs are shortly described (biology, ecology, remarks on distribution, IUCN Red List Status). For Polish odonatologists it is not a “must have” book, but it is necessary for everyone who wants to get the wider view about the distribution of “our” dragonfly species.